

Rechtsbetrachting of rechtsverkrachting?

• door Rens Jan Kramer

Christen zijn in de advocatuur

WIE ADVOCaat ÉN GELOVIG CHRISTEN IS (IN WILLEKEURIGE VOLGORDE...) KRIJGT DEZE VRAAG MET ENIGE REGELMAAT TIJDENS KOFFIEPAUZES EN VERJAARDAGSVISITES TE HOREN: “ADVOCaat? KOM JE DAN NIET IN DE KNEL MET JE GEWETEN ALS CHRISTEN?” WAARNA HIJ MAG PROBEREN EEN WERELD AAN ETHISCHE KWESTIES KORT EN KERNACHTIG SAMEN TE VATTEN. IN DIT ARTIKEL PROBEERT EEN CHRISTEN ÉN ADVOCaat DIE VRAAG VANUIT ZIJN EIGEN PRAKTIJK TE BEANTWOORDEN. RENS JAN KRAMER IS SINDS 2002 ADVOCaat EN IS WERKZAAM BIJ EEN COMMERCIEEL KANTOOR MET VESTIGINGEN IN MAASTRICHT AIRPORT, VENLO EN EINDHOVEN. >>

Dilemma's? Ja

Om met de deur in huis te vallen: ja, een advocaat die ook nog eens bijbelgetrouw christen is, komt een hoop dilemma's tegen. Momenten waarop het leven vóór de beëdiging oneindig simpel en overzichtelijk leek, en de tijd erna vol voetangels en klemmen. Ingewikkeld, maar ook oneindig interessant. Omdat je het vak niet alleen beoefent maar ook en vooral advocaat bént, verandert het je na verloop van tijd zelfs ongemerkt. Je gaat je ook in je vrije tijd bij elke vraag automatisch indekken of wedervragen stellen, bijvoorbeeld om tijd te winnen. In plaats van simpelweg met "Ja" of "Nee" te antwoorden wordt het dan: "Mogelijk wel/wellicht" of "In beginsel niet, voor zover mij op dit moment bekend". "Schat, wil je de garage op slot doen?" "In beginsel ben ik daartoe bereid, maar ik hoor geen tijdsaanduiding. Betekent dit dat je wilt dat ik deze verbintenis terstond nakom, en zo ja, is het de bedoeling dat ik me alleen maximaal inspan of is dit is een resultaatsverplichting? En stel jij me de benodigde middelen ter beschikking of moet ik zelf op zoek naar een passende en deugdelijke sleutel?". En dat is nog maar het begin.

De beëdiging: zo waarlijk...

Iedere advocaat start zijn carrière in de arena: de rechtbank. Hij legt daar een eed af. Een eed? Nee, doe maar de belofte,

want "Laat uw ja ja zijn en uw nee nee, want al wat meer is dan dat is uit de boze". De collega's vinden dat heel raar. Ze horen de rechter net namelijk uitleggen dat de belofte doorgaans wordt afgelegd door mensen die niet in God geloven, en daarom niet bij Zijn naam willen zweren. Dan toch maar "Zo waarlijk helpe mij God Almachtig?". Een eerste beroepsdilemma. Ik legde destijds de belofte af, maar heb me later wel eens afgevraagd of het invoeren van de hulp van God de Almachtige niet veel mooier was geweest. De tekst van de eed is overigens ook prachtig: "Ik zweer (of belof) getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet, eerbied voor de rechterlijke autoriteiten, en dat ik geen zaak zal aanraden of verdedigen, die ik in gemoede niet gelove rechtvaardig te zijn". Dat geeft ook de christen hoop op een eerzaam bestaan vol gewetensvolle rechtsbetrachting. Tijdens de borrel na de beëdiging is de stemming altijd op-perbest. De aanwezigen hebben zich vandaag iets eerder van hun werk losgerukt en feliciteren de *rookie* die nog 40 jaar buffelen voor zich heeft, zonder flauw benul wat er allemaal nog op hem afkomt.

Work hard, play hard?

In het eerste jaar heeft een junior advocaat het al best zwaar. Hij werkt onder toezicht van een patroon die hem

in de eigen praktijk laat meedraaien. Veel vrijheid om je eigen tijd in te delen is er dan nog niet. Je moet namelijk tegelijk ook de beroepsopleiding zien af te ronden. En het is in een commerciële praktijk ook nog eens gewenst dat je naast het gewone werk aan uiteenlopende sociale activiteiten met collega's en relaties deelneemt; variërend van een schier oneindige hoeveelheid borrels, netwerkevenementen en seminars voor cliënten, *prospects* en zaaksverwijzers tot jurisprudentielunches, dinertjes, vernissages, weekends en sportevenementen. Het gevaar is dan vooral dat je sociaal wenselijk gedrag gaat vertonen. De advocatuur is namelijk best hiërarchisch ingesteld. En wie "gewoon" met alles gezellig meedoet scoort in allerlei opzichten; ook commercieel; zowel binnen als buiten kantoor. Dat is niet onbelangrijk in een wereld waarin alles om geld, vertrouwen en het bouwen aan zakelijke relaties en naamsbekendheid draait. Bovendien is het zijn van buitenbeentje nogal vermoeiend op den duur. *Go with the flow* is dan wel zo comfortabel. *Work hard, play hard* is het devies van veel jonge advocaten. Nog meer in de jaren waarin een gezonde *work/life balance* er iets minder toe deed dan nu. Maar op het moment dat de jonge christen-advocaat iemand ineens hoort zeggen: "Goh, ik wist niet dat "jullie" dat soort dingen ook deden" realiseert hij zich met een schok dat hij zichzelf en wie hij in

Christus is, in de dagelijkse gekte een beetje aan het kwijt-raken is. Een voortdurend dilemma dus: hoe ver ga je mee in het sociale leven van de commerciële advocatuur? *What would Jesus do?* Hij is immers onze Pleitbezorger, de grootste advocaat. Ik vrees wel eens dat Hij zich in de commerciële advocatuur niet heel erg thuis zou hebben gevoeld. Hoewel, er lopen bij mij op kantoor een hoop mensen rond die Hem heel erg hard nodig hebben.

De ethische grenzen

De gedragsregels van de advocaat zijn voor een christen volkomen verantwoord. Ze bieden hem ook een belangrijk baken in discussies met collega's. Een advocaat moet namelijk onafhankelijk zijn, ook ten opzichte van zijn cliënt. Hij moet partijdig zijn, maar alleen bij de behartiging van de *gerechtvaardigde* belangen van zijn cliënt. Behalve deskundig moet hij integer zijn en niets doen wat een 'behoorlijk advocaat niet betaamt'. En hij vervult een belangrijke rol als vertrouwenspersoon voor zijn cliënt. Vertrouwen is sowieso een belangrijk sleutelwoord. Zo mag je in een procedure geen feiten naar voren brengen, waarvan je weet of behoort te weten dat ze onjuist zijn. In gewoon Nederlands: het is verboden de rechter voor te liegen. De verhouding met andere advocaten – bijvoorbeeld de advocaat van de wederpartij – moet gebaseerd zijn op 'welwillendheid en vertrouwen'. Een vorm van advocatuurlijke broederlijke zeg maar; 'confraterniteit' wordt dat ook wel genoemd. Ook moet de advocaat te allen tijde streven naar minnelijke oplossingen, naar de-escalatie dus. Kortom, de advocaat is een buitengewoon fatsoenlijk en rechtschapen mens, zo lijkt het wel. De praktijk is een stuk weerbarstiger. Er blijkt namelijk nogal veel grijs gebied te bestaan tussen 'onjuistheden' en 'de waarheid'. Sterker nog, in een setting waarin twee partijen elkaar de tent uitvechten heeft iedere partij zijn eigen waarheid. Nu is waarheidsvinding één van de doelen van het civiele proces, maar daar wordt niet altijd aan toegekomen. Bovendien spreekt de rechter zijn oordeel uit op basis van de processuele waarheid: de feiten die tussen partijen vast zijn komen te staan. Omdat ze het er over eens zijn, omdat ze onvoldoende zijn betwist of omdat er wettig bewijs voor is geleverd. Hoe komt hij aan die feiten? Ze worden hem door partijen en hun advocaten aangereikt. Die laatste zijn er in getraind om dat op het scherpst van de snede te doen: Voldoende feiten stellen om het gewenste resultaat te bereiken, en

vooral géén dingen zeggen die daaraan afdoen. Hoewel op dit punt meestal de wenkbrauwen van je medechristenen omhoog gaan, en deels terecht, ben ik er van overtuigd dat juist een christen hier zijn 'meerwaarde' kan laten zien: door zijn cliënt voor te houden dat eerlijk het langst duurt, en daar dan ook, als er soms gelegenheid voor is, nog iets meer inspiratie voor aan te reiken dan alleen de gedragsregels. Maar als gezegd, het is soms niet makkelijk om te pleiten, te onderhandelen of te corresponderen met de wederpartij of de rechtbank zonder langs de afgrond van de leugen te scheren.

Alle soorten zaken?

Bij de keuze voor bepaalde typen zaken loop je als christen tegen weer nieuwe dilemma's aan. Wie denkt dat het voor een christen ethisch lastig is om strafzaken te doen, maakt mijns inziens de denkfout dat een advocaat een strafbaar feit goedpraat. Dat is niet het geval. Hij verdedigt een cliënt, niet de misdaad. In het strafproces zorgt hij als tegenspeler van de officier van justitie voor het nodige evenwicht. Persoonlijk word ik echter niet zo door het strafrecht aangetrokken omdat ik in de strafrechtelijke setting eigenlijk liever aanklager zou zijn. En dat is wat lastig als je al advocaat bent. Voor mijzelf heb ik de grens getrokken bij het familierecht. Met andere woorden: ik 'doe' geen echtscheidingen en alimentatiekwesities. Voor mijn geweten kan ik het niet zo goed verantwoorden om te helpen verbreken wat God heeft samengevoegd. Andere christenen rechtvaardigen de keuze om dit wel te doen met het argument dat ze dan in elk geval bijdragen aan een zo vredig mogelijke afwikkeling van een beslissing die hun cliënt of de tegenpartij zelf al heeft genomen. Ik heb ook wel eens een lezing van een destijds vrij bekende christen-advocaat bijgewoond die zei dat hij partijen eerst altijd weer bij elkaar probeerde te brengen. Punt is alleen dat hijzelf enkele jaren later zijn eigen vrouw verliet, dus dat heeft me niet zo kunnen overtuigen.

Iets anders is nog dat je als christen tegen allerlei kleine dilemma's kunt aanlopen bij de behandeling van zo ongeveer elke zaak. De ene cliënt vraagt je nog een tandje bij te zetten 'want de wederpartij moet kapot'. De andere cliënt verzoekt je zijn naam niet op de factuur te vermelden zodat hij de belastingen beter kan ontduiken. Dan is er weer een cliënt die je met klem verzoekt door jou relevant

geachte feiten niet in een brief, processtuk of contract te vermelden. Ik denk dat iedere christelijke werknemer met vergelijkbare situaties te maken krijgt. Steeds zou de vraag moeten zijn: "Kan ik dit als voor de Heer doen?" De praktijk is dat je in de hectiek van alledag soms te weinig tijd neemt om jezelf überhaupt vragen te stellen.

De heilige graal: het partnerschap?

Toen ik 16 jaar geleden advocaat werd, was de traditionele gang van zaken nog veel vanzelfsprekender dan nu: tussen pakweg je tiende en veertiende ervaringsjaar als advocaat werd je geacht het partnerschap te bereiken. Nog steeds is dat voor veel collega's de heilige graal en een absolute must. Je hebt dan een aantal jaren hard gewerkt en bent inmiddels in staat twee andere mensen aan het werk te houden of een dergelijke praktijk verder uit te bouwen. Dat betekent dat je genoeg 'leverage' hebt om jezelf als mede-eigenaar in te kopen bij kantoor. Vanaf dat moment krijg je geen salaris meer, maar deel je jaarlijks in de winst. Bij een commercieel kantoor betekent dat - op den duur - een jaarinkomen van enkele tonnen. Het grote geld, zeg maar. Inmiddels is het veel gebruikelijker geworden om een andere keuze te maken. Je kunt bijvoorbeeld ook 'senior medewerker' blijven, of 'salary partner' worden; iets tussen gewone medewerker en partner in. Ikzelf heb een aantal jaren geworsteld met de vraag of het partnerschap met mijn christelijk geloof verenigbaar was. Immers, het was me al met de paplepel ingegoten: Ga niet met een ongelovige onder een ongelijk juk. Want welk deelgenootschap ('partnerschap!') heeft het licht met de duisternis? Een enkele collega aan wie ik dat wel eens probeerde uit te leggen, keek dan wat zuur als hem duidelijk werd dat ik hem in beginsel tot 'de duisternis' rekende. Ik betrapte me er op dat ik hier spitsvondige oplossingen voor bedacht. Zo is ons kantoor geen maatschap maar een NV. Nou, als ik mijn aandelen in een praktijkvennootschap onderbreng, ben ikzelf toch niet de partner en ga ik het ongelijke juk toch niet aan? Dat soort onzin. Ik moet eerlijk toegeven dat naast de winstdeling ook de hogere interne en maatschappelijke status van een advocaat-partner mij wel aansprak. Op zeker moment werd duidelijk dat het voor mij niet verstandig was om het partnerschap verder na te streven, hoe zeer die ambitie door mijn baas juist wél werd aangemoedigd. Word je mede-eigenaar van een advocatenkantoor, dan trouw je in zekere zin met het kantoor. In een goed huwelijk heb je alles voor elkaar over. Dat is

ook precies de levenshouding van de gemiddelde partner in een commercieel kantoor: ze hebben er hun ziel en zaligheid in gelegd, dus het kantoor gaat altijd voor. Zou ik daar als christen beter en gelukkiger van worden, vroeg ik me af. De doorslag gaf uiteindelijk dat mijn vrouw me voorhield dat het partnerschap niet per se een keuze in het belang van het gezin zou zijn. Alleen al omdat een partner de praktijk van zijn team draaiende moet houden, met alle verplichtingen buitenshuis van dien. Ik probeerde nog even uit te leggen wat dit voor het gezinsbudget zou kunnen betekenen, maar daar was ze, gelukkig, minder gevoelig voor dan ik.

Kort en goed

Als advocaat heb je een enerverend, maar ook bijzonder afwisselend bestaan. Je balanceert tussen recht en onrecht, moet je voortdurend tot de waarheid verhouden en strategische keuzes maken die bijna per definitie niet in het belang van één van beide partijen zijn. Werk je bij een commercieel kantoor, dan verkeer je ook nog eens in een zakelijk wereldje met hele eigen mores en met een hoge sociale (prestatie)druk. Die context maakt het voor een christen best uitdagend om zijn hemelse positie met glans op aarde vorm te geven.

